

Отже, асиметрія функціонально-семантичного поля транспозиційності прислівників знаходить вияв у виділенні ядра поля – прислівників, які шляхом транспозиції утворили лексеми-омоніми у складі інших частин мови. Периферію поля становить сукупність лексем, що активно реалізують свій транспозиційний потенціал. Крайньою периферією функціонально-семантичного поля транспозиційності прислівників є випадки каузальної транспозиції прислівників.

Література:

1. Бондарко А.В. Теория морфологических категорий. – Л.: Наука, 1976. – 255 с.
2. Гайсина Р.М. Становление частеречных образцов и словообразование // Словообразование и номинативная деривация в славянских языках / Тезисы II респ. конф. – Ч. 1. – Гродно, 1987. – С. 29-31.
3. Гак В.Г. Языковые преобразования. – М.: Языки русской культуры, 1998. – 768 с.
4. Леута О.І. Поле дієслівних речень як лінгвістичний конструкт // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: Збірник наукових праць / Відп. редактор А.П.Грищенко. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 2. – С.31-43.
5. Никитевич В.М. Основы номинативной деривации. – Минск, – 1985 – 157 с.
6. Словник української мови: В 11 т. – К.: Наук. думка, 1970 – 1980. – Т. I-XI.

Я.М. Степаненко

ЛІВОБІЧНО-ПРЕДИКАТНО-ПРАВОБІЧНІ ВІДНОШЕННЯ В ІЄРАРХІЗОВАНІЙ СТРУКТУРІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

У сучасному мовознавстві утрадиційнився підхід згідно з яким речення розглядається як багаторівнева одиниця мови. Щодо кількості й наповнюваності рівнів, ієрархічних відношень, які встановлюються між ними, існують різні точки зору. Так, І.П. Распопов говорить про два рівні опису структури речення: 1) конструктивно-синтаксичний і 2) комунікативно-синтаксичний [13], тоді як Л. Теньєр аналізує п'ять рівнів: 1) семантичний, 2) категоріальний, 3) структурний, 4) функціональний, 5) лінійний [15]. Фр. Данеш у реченні виокремлює три рівні: 1) семантичний, 2) синтаксичний, 3) комунікативний [6]. Про три репрезентовані рівні речення йдеться в працях А.П. Загнітка, зокрема, про 1) денотативний, 2) логічний, 3) семантико-мовний [7,270]. Аналогічну точку зору обстоює Й.Ф. Андерш. Він розрізняє 1) денотативний, 2) логіко-семантичний і 3) мовно-семантичний рівень, зауважуючи, що всі вони реалізують об'єктивно-смісловий зміст речення й перебувають між собою в суворо визначених ієрархічних відношеннях [1,13-14]. Денотативний рівень є ієрархічно найнижчий і безпосередньо пов'язаний із реальними ситуаціями, структура яких ідентифікується на основі логічного аналізу. Він виступає базою для логіко-семантичного рівня, призначення якого – розкривати семантику, що є результатом логічного аналізу відображення у свідомості

людей відношень між учасниками реальних ситуацій, про які йшлося. На логіко-семантичному рівні ґрунтується найвищий рівень – мовно-семантичний, що маніфестує значення, яке є наслідком відображення за участю мислення цих же відношень у конкретній мові притаманним їй формально-граматичним ладом. Механізм моделювання речення, за концепцією Й.Ф. Андерша, можна представити в такому вигляді: універсальні реальні ситуації (денотативний рівень) → універсальні відношення між учасниками реальної ситуації (логіко-семантичний рівень) → семантична і формально-граматична структура речень певної мови. Урахування всіх рівнів є обов'язковим. “Трактування семантичної структури речення тільки з опорою на структуру ситуації, – твердить цей учений, – може призвести до того, що реченню буде приписана семантична структура, якої воно насправді не має. Наприклад, якщо вважати, що семантичні структури таких речень, як *Він говорив про неї багато поганих слів* і *Він обговорив її*, ізоморфно відображають структуру ситуації, то це означає приписати їм однаковий семантичний статус: агенс – дія – пацієнс – зміст. Разом із тим у семантичній структурі другого речення відсутній учасник процесу зміст, оскільки предикат *обговорювати* не відкриває для нього відповідної функціональної позиції. Цей приклад ще раз підтверджує, що структурні особливості мови, зокрема лексико-граматична природа дієслова, вжитого у функції предиката, відіграють вирішальну роль при конституюванні семантичної структури речення” [1,13]. У лінгвістиці є й інша точка зору: речення являє собою чотирирівневу мовну одиницю. Наприклад, М.В. Всеволодова пропонує вичленовувати їх у такій послідовності: 1) денотативний, 2) комунікативний, 3) семантичний і 4) формальний рівні. Денотативний рівень, за її переконливим твердженням, є базовим. Він відображає екстралінгвальну типову ситуацію, до складу якої входять предикат та обов'язкові компоненти або, за іншою термінологією, аргументи (як актанти, так і сирконстанти). Денотативний рівень реалізується в денотативній структурі висловлення, компоненти якої – “діючі особи і сценографія п'єси. Ніяких суб'єктивних значень, що йдуть від мовця, так само як і комунікативної перспективи висловлення в денотативній структурі висловлення... ще немає” [4,56]. Комунікативний рівень безпосередньо пов'язується з актуальним членуванням речення – визначенням теми і реми. Цей рівень дослідниця образно порівнює “з режисерським задумом стосовно головного героя спектаклю, але не завжди головного героя п'єси” [4,57]. Семантичний рівень є відображенням суб'єктивного уявлення автором сутності факту, що повідомляється адресатові. Формальний рівень, який є засобом реалізації семантичної й комунікативної будови речення-висловлення, репрезентують члени речення. Як чотириярусну структуру витлумачує речення також І.Р. Вихованець. На його думку, власне-семантичний, семантико-синтаксичний і комунікативний яруси “перебувають у різних взаємовідношеннях і мають різний стосунок до змісту і форми речення” [3,125]. Власне-семантичний рівень має логічну (предметно-предметну) основу і тому характеризується універсальністю, отже,

екстраполюється на всі мови. Його базою виступають компоненти-семантими – предикат (зокрема, предикат зі значенням дії і предикат зі значенням стану) та аргументи (аргумент зі значенням діяча, адресата, об'єкта, результати, знаряддя, засобу, носія фізичного стану, носія всеохоплюючого фізичного стану, ідентифікатива, компонентива, композитива, локатива). Предикатно-аргументна структура “є найбільш глибинним ярусом і відображає логічну будову речення” [там само]. Семантико-синтаксичний ярус представляє зміст висловлення через синтаксичні зв'язки між членами речення і відбиває семантико-граматичну будову конкретної мови. Цей рівень структурують компоненти-синтаксеми, які перебувають між собою в предикативному, підрядному або сурядному зв'язку. Вони можуть якісно й кількісно збігатися або не збігатися з компонентами-семантами. Семантико-синтаксичний ярус як конкретний реалізатор власне-семантичного ярусу перебуває з останнім у відношенні тотожності або нетотожності.

Формою репрезентації семантико-синтаксичного ярусу є формально-граматичний ярус, компоненти якого – члени речення. Як уже було відзначено, вони пов'язані між собою предикативним, підрядним і сурядним зв'язком. Предикативний зв'язок існує між головними членами речення, підрядний – між детермінованими і детермінуючими членами речення, сурядний між граматично незалежними членами речення. Власне-комунікативний ярус “утворює мовленнєву надбудову над мовним (тобто власне-семантичним, семантико-синтаксичним і формально-граматичним ярусами) синтаксисом” [3,129]. Його компонентами є тема і рема. Означений ярус, таким чином, стосується сфери мовлення, тоді як перші три – сфери мови в логізованих, семантизованих і формалізованих проявах. Він, до того ж, займає своєрідне місце в реченнєвій ієрархії, оскільки пов'язаний із компонентами-семантами, компонентами-синтаксемами, з одного боку, і членами речення, з іншого боку, тобто з власне-семантичною, семантико-синтаксичною і формально-граматичною структурою речення. Актуальне членування, слушно зауважує автор розгляданої концепції, “допомагає триярусній мовній структурі речення пристосуватися до мовленнєвих умов” [3,130].

У теорії синтаксису опис об'єктивного змісту речення здебільшого ведеться з мовного погляду, тому власне-комунікативний (за іншою термінологією, комунікативний) рівень часто залишається поза увагою дослідників. Якщо ж аналізується проблема експлікації речення в мовленні у вигляді висловлення і цим самим розмежовуються синтаксичні одиниці мови та мовлення, то обов'язково з'ясовується проблема актуального членування речення, тобто цей рівень його відображення потрапляє в поле зору лінгвістів.

Погляди вчених, як уже наголошувалося, не збігаються стосовно кількості рівнів речення, однак майже всі граматисти сходяться на тому, що логічний (денотативний, власне-семантичний) рівень пов'язаний із логічно осмисленим і відображеним у свідомості людей незалежно від того, якою мовою вони володіють, значенням, а логіко-семантичний (семантичний,

семантико-синтаксичний) і мовно-синтаксичний (формальний, формально-граматичний) рівні – з конкретною мовою. “Логічні форми як універсальні способи побудови думки, як загальні структури одиниць мислення, – констатує П.В. Чесноков, – завжди реалізуються в частковіших, національних за природою структурах думки, пов’язаних з особливостями граматичної будови конкретних мов, – у семантичних формах мислення” [18,4]. Граматики виявляють однаковість і в тому, що семантико-синтаксичні відношення, які спрямовані відповідно на логіко-семантичний (семантичний, семантико-синтаксичний) і мовно-семантичний (формальний, формально-граматичний) рівні, перебувають між собою у складному взаємозв’язку і взаємозалежності. Найважливішими з-поміж них є такі: 1) нетотожність, 2) паралельне функціонування, 3) специфічність вияву в різних синтаксичних одиницях (див.: [2,43; 10,24]). Семантико-синтаксичну структуру речення формують суб’єктні, об’єктні, адресатні, інструментальні, локативні, адвербіальні (часові, причинові, цільові, допустові та інші) семантико-синтаксичні відношення. Кожен тип відношень наділений специфічними функціями, специфічними ознаками. Спільність між ними в тому, що ці відношення спрямовані від залежного компонента до опорного, представленого предикатом. На основі семантико-синтаксичних відношень виділяються мінімальні семантико-синтаксичні одиниці – синтаксеми, які утворюють семантико-синтаксичну структуру речення. Г.О. Золотова під синтаксемою розуміє “мінімальну, далі неподільну семантико-синтаксичну одиницю мови, що виступає одночасно носієм елементарного змісту і конструктивним компонентом складніших синтаксичних побудов, характеризується... певним набором синтаксичних функцій” [9,4]. Ознаками синтаксеми є 1) категоріально-семантичне значення слова, від якого вона утворена, 2) відповідна морфологічна форма і 3) здатність синтаксично реалізуватися в певних позиціях. Синтаксичну функцію ця дослідниця кваліфікує як “конструктивну роль синтаксичної одиниці в побудові комунікативної одиниці”. Вона виділяє три функції синтаксеми: 1) самостійне, ізольоване вживання одиниці; 2) уживання одиниці як компонента речення; 3) прислівне вживання одиниці як компонента словосполучення (або сполучення слів) [там само]. Таке розмежування і протиставлення функцій є, на нашу думку, обґрунтованим тому, що воно, по-перше, зорієнтоване на взаємопов’язані семантико-синтаксичні та формально-граматичні рівні мови і, по-друге, поширюються як на речення, так і на словосполучення. Маємо всі підстави порівняти синтаксеми з фонемою (одиницею фонології) та морфемою (одиницею морфології), розрізняючи при цьому факультативні, комбінаторні та позиційні варіанти її [14,99] (див. також: [11; 12]). Отже, під синтаксемами слід розуміти семантико-синтаксичні компоненти, які виділяються в реченні на основі семантико-синтаксичних відношень. Компонентний ряд речення конституують незалежні, центральні, і залежні синтаксеми. Основою для такої диференціації виступає семантико-синтаксична валентність. Валентність та пропозиція, переконує І.Р. Вихованець, найбільшою мірою

відбивають об'єктивний зміст речення. Пропозиція, у його витлумаченні, – це “стабільне семантичне ядро, об'єктивна константа речення, яка відображає структуру ситуації, події”, а семантико-синтаксична валентність – здатність ознакового слова сполучатися з іншими (здебільшого, неознаковими) словами, мати певне число відкритих позицій, які можуть (факультативна валентність) або мають (обов'язкова валентність) заповнюватися одиницями відповідної семантичної природи [3,121-122]. Ознаковим словом є предикат, який, будучи центральною обов'язковою синтаксевою, програмує відповідні місця для учасників ситуації, що називаються по-різному: актантами, аргументами, партиципантами, комплементами, поширювачами*. Залежно від кількості аргументів предикати бувають нуль-, одно-, дво-, три-, чотири-, п'яти-, шестимісними [3,122], чи, за граматичною концепцією А.П. Загнітка, нуль- – семимісними [7]. Пор.: *Вечоріє, Замело, Морозно і Надходить вечір, Брат читає книги, Хлопець дарує матері світлину, Дядько везе машиною товар людям, Дівчина тягне возиком сіно худобі через огорог, Староста переправляє продукти партизанам підводою з села до лісу через мінне поле*. Предикат *вечоріє* в реченні *Вечоріє* є нульмісним. Деякі вчені, щоправда, вважають предикати такого типу одномісними з особливим єдиним аргументом – елементивом. Аргумент із семантичною функцією носія всеохоплюючого фізичного стану у формально-граматичній структурі цього речення і поданих вище безособових синтаксичних структур, а також номінативних речень на взірць *Осінь, Вечір*, зауважує К.Г. Городенська, має нульове вираження, а предикат – лексичне вираження [5,68]. Предикатові *переправляє* в реченні *Староста переправляє продукти партизанам підводою з села до лісу через мінне поле* властива семимісна валентність, тобто здатність сполучатися з сімома аргументами, що позначають 1) особу і виконують стосовно нього (предиката) функцію суб'єкта, 2) предмет і виконують стосовно нього функцію об'єкта, 3) особу і виконують стосовно нього функцію адресата, 4) вихідний пункт руху і виконують стосовно нього функцію локативно-директивного члена зі значенням “старт”, 5) кінцевий пункт руху і виконують стосовно нього функцію локативно-директивного члена зі значенням “фініш”, 6) засіб пересування і виконують стосовно нього функцію інструменталю, 7) шлях руху і виконують стосовно нього функцію локативно-транзитивного члена.

Предикатні синтаксеми відзначаються семантичною неоднорідністю. Їхній спектр формують предикати дії, предикати стану, предикати процесу, предикати якості, предикати кількості, локативні предикати [2,137-138]. Аргументи традиційно поділяються на лівобічні та правобічні. Якщо вдатися до трьохелементної формули $a R b$, якою в логіці передаються відношення, то вона безпосередньо віддзеркалює природу тих відношень, які пронизують речення з дво- – семимісними аргументами: елементи a і b – це аргументи речення, елемент R – сам предикат; аргумент a – лівобічний, аргумент b –

* У пропонованому дослідженні детерміновані предикатом компоненти називаються аргументами.

правобічний. Оскільки лівобічний елемент один, а правобічних може бути від одного до шести, то подану вище логічну формулу можна представити у вигляді таких конкретних репрезентантів: $a R b_1 + b_2$, $a R b_1 + b_2 + b_3$, $a R b_1 + b_2 + b_3 + b_4$, $a R b_1 + b_2 + b_3 + b_4 + b_5$, $a R b_1 + b_2 + b_3 + b_4 + b_5 + b_6$.

Лівобічний аргумент називають суб'єктною синтаксею. Правобічні аргументи диференціюють на об'єктні, адресатні, інструментальні, локативні синтаксеми. З огляду на вище виділені логічно-реченнєві формули конкретні реалізатори набудуть такого семантичного опису: суб'єкт + предикат + об'єкт, суб'єкт + предикат + об'єкт + адресат, суб'єкт + предикат + об'єкт + адресат + інструменталь, суб'єкт + предикат + об'єкт + адресат + інструменталь + локатив (транзитив), суб'єкт + предикат + об'єкт + адресат + інструменталь + локатив (транзитив) + локатив (директив – старт) + локатив (директив – фініш). У складі правобічних аргументів вичленовують субстанціальні синтаксеми і вторинні предикатні синтаксеми [2,138-141]. Субстанціальні синтаксеми передають значення реальної предметності, тоді як вторинні синтаксеми “утворюються внаслідок об'єднання простих речень у просте ускладнене речення” [2,140]. Цілком логічним і аргументованим є запропонований І.Р. Вихованцем поділ речень на прості елементарі, в основі яких лежать субстанціальні синтаксеми, і семантично неелементарні прості речення, які постають на базі вторинних предикатних і субстанціальних синтаксем [там само]. Розряд вторинних предикатних синтаксем утворюють адвербіальні, атрибутивні й модальні синтаксеми. Адвербіальні синтаксеми у свою чергу диференціюються на часові, причинові, цільові, умовні й ін. обставинні значення. Великої популярності в мовознавстві набула концепція семантичної структури речення, яку запропонував представник генеративної граматики Ч. Філлмор. Він поділив речення, що утворюються з дієслова й однієї чи більше іменних груп, “кожна з яких пов'язана з дієсловом певним відмінковим відношенням” [16,400], на пропозицію і модальний комплекс. У формуванні пропозиції бере участь дієслово, що програмує перспективу речення, та його аргументи, які вичленовуються за допомогою певної кількості семантичних функцій (“глибинних відмінків”), а саме: 1) агентив (А), 2) інструменталіс (І), 3) датив (D), 4) фактитив (F), 5) локатив (L), 6) об'єktiv (O) [16] (див. також: [17]). Жоден із цих відмінків “не можна інтерпретувати як просту відповідність поверхнево-синтаксичним відношенням “підмет” і “прямий додаток” у будь-якій конкретній мові” [16,406]. Пріоритети “відмінкової граматики” Ч. Філлмора передусім у тому, що вона допомагає розмежувати логічний, граматичний, комунікативний, семантичний суб'єкт та об'єкт, чітко протиставити одиниці мовних ярусів речення. Ця граMATика, зрештою, унеможлиблює сплутування термінів, скажімо, таких, як суб'єкт і підмет, об'єкт і додаток.

Предикат, на якому базується речення, програмує собі лівобічні та правобічні аргументи. Лівобічний аргумент, або суб'єкт, виконує семантичну роль агенса. Правобічні аргументи неоднорідні за своєю значеннєвою природою. Їх можна диференціювати на актанти та сирконстанти. За

актантами закріплюються такі семантичні ролі: пацієнс, інструменталь, адресат, а за сирконстантами – локатив.

Актанти, а подеколи й сирконстанти перебувають у певній ієрархічній залежності від предиката. Дослідниками встановлено, що з пониженням рангу актантів послаблюється їхній зв'язок з предикатом, тобто вони набувають статусу факультативних аргументів. Наприклад, у реченнях із монотранзитивними семантично поліфункціональними дієсловами обов'язковою є присутність пацієнса, вираженого формою знахідного відмінка іменників, а в реченнях із дитранзитивними дієсловами зі значенням “дарувати” на правах облігаторних актантів перебувають пацієнс та адресат. Перший виступає у формі знахідного відмінка іменників, для другого регулярною є форма давального відмінка іменників. Пор.: *Хлопець читає книгу* [S (N_{nom}) + P (V_f) + Obj (N_{acc})], *Хлопець подарував книгу вчительці* [S (N_{nom}) + P (V_f) + Obj (N_{acc}) + Adr (N_{dat})]. У реченнях із дієсловами місцеположення, загального переміщення маємо іншу картину: на правах облігаторного правобічного аргумента (сирконстанта) функціонують локативи. Пор.: *Бійці лежали на узліссі, Мати стояла на танку* [S (N_{nom}) + P (V_f) + Adv (Prep + NA + N_{loc}) loc [stat]]; *Дід прямував у садок, Бригадир пішов у бік лісосмуги* [S (N_{nom}) + P (V_f) + Adv (Prep + B + N_{acc}) loc [dir: fin]]. У синтаксичних структурах із будь-яким типом предиката ніколи не послаблюється сила синтагматичного зв'язку його з агенсом. Пор.: *Хлопець снідає, Дівчина спить, Внук росте* [S (N_{nom}) + P (V_f)].

Лівобічно-предикатно-правобічним відношенням, що мають різноманітну семантичну інтерпретацію, пов'язану з конкретною синтаксичною формою, властива жорстка ієрархія. Предикат є вершинним компонентом цих відношень. Як інваріант він реалізується у вигляді таких семантичних варіантів, як дія, стан, процес, якість, кількість, місце. Предикат витлумачується як семантична ознака дії, стану, процесу, якості, кількості, місця, що, з одного боку, приписується суб'єктові, а з іншого – сполучається з об'єктом, адресатом, інструменталем, локативом. Саме предикативна ознака співвідносить зміст речення з дійсністю за допомогою таких актуалізованих семантичних ознак, як модальність, персональність, часова локалізованість. Під лівобічним аргументом суб'єктом розуміють той конституент предикативних відношень, який виступає субстанцією, що є джерелом якоїсь із виділених предикативних ознак, носієм її. Його розглядають як “певну позамовну сутність, що ототожнюється з “реальним”, або “логічним”, суб'єктом (агенсом)” чи як “синтаксично незалежний субстанціальний компонент об'єктно-предикатної структури, що позначає носія предикативної ознаки” [8,33]. Н.Ю. Шведова із суб'єктом пов'язує поняття носія дії, стану, сприйняття, відношення або ознаки і пропонує таку дефініцію: “Суб'єкт – це той (те), від кого (чого) спрямована дія, стан, сприймання, відношення (у широкому розумінні охоплюючи володіння) або ознака” [19,464]. Треба пам'ятати, що суб'єкт є не лише активною, а й пасивною субстанцією. Активний суб'єкт функціонує в реченнях із предикатами дії, а пасивний – у реченнях з іншими типами предикатів.

Суб'єкт пов'язаний із предметом, але не тотожний йому. Суб'єкт – це семантична категорія, тоді як предмет – формально-синтаксична. Між ними встановлюються симетричні й асиметричні відношення. Симетричні відношення виникають тоді, коли суб'єкт функціонує в типовій для нього позиції підмета. Асиметричні відношення постають тоді, коли суб'єкт заповнює іншу, нетипову для нього позицію – позицію додатка.

Правобічний аргумент являє собою той елемент лівобічно-предикатно-правобічних відношень, що виступає як залежна від предиката субстанція, на яку спрямовано дію, за участю якої відбувається дія або якої стосується предикатна ознака. Це, зокрема, об'єкт, адресат, інструменталь, локатив. Розглянемо один із важливих для реченнєвої структури актантів – об'єкт. Він ідентифікується із субстанцією, на яку спрямовано дію. Типовою, але не єдино можливою для нього в реченні є позиція додатка. Відмінність між об'єктом та додатком у тому, що перший належить до семантичних категорій, а другий – до формально-синтаксичних. Як і суб'єктові та підмету, об'єктові й додатку притаманні симетричні й асиметричні відношення. Умовою для виникнення симетричних відношень є функціонування об'єкта в позиції додатка, тоді як для асиметричних – у позиції підмета.

Лівобічний і правобічний аргументи, які пов'язані один з одним через предикат, мають спільні і відмінні риси. Спільним слід уважати те, що суб'єкт і об'єкт 1) належать до субстанціальних синтаксем, 2) характеризуються семантичною поліфункціональністю, 3) реалізуються у вигляді морфологічних варіантів, 4) валентно пов'язані з предикатом, 5) заповнюють у реченні певні формально-синтаксичні та комунікативні позиції. Відмінності між ними полягають у тому, що 1) суб'єктові властива суб'єктна семантико-синтаксична функція, а об'єктові – об'єктна, 2) суб'єкт займає лівобічну позицію щодо предиката, а об'єкт – правобічну позицію, 3) суб'єкт буває активним і пасивним, об'єкт – тільки пасивним, 4) для суб'єкта типовою є формально-синтаксична позиція підмета, а для об'єкта додатка, 5) суб'єкт виступає єдино можливим репрезентантом лівобічної позиції, об'єкт як репрезентант правобічної позиції може синхронно співіснувати з іншими заповнювачами правобічної позиції – інструменталем, локативом; 6) суб'єкт є обов'язковою синтаксемою у структурі речення, а об'єкт може функціонувати на правах облігаторної і факультативної синтаксеми; 7) між суб'єктом, вираженим підметом, і предикатом, вираженим присудком, встановлюються граматичні предикативні відношення, що формують конструктивне ядро речення, тоді як між об'єктом, вираженим додатком, і предикатом, вираженим присудком, встановлюються граматичні об'єктні відношення, які не формують конструктивного ядра речення, 8) семантика об'єктності тісно пов'язана з семантикою перехідності, тоді як семантика суб'єктності цією здатністю не наділена. На цьому перелік відмінностей не завершується, оскільки вони при глибшому дослідженні рівневого, або ярусного механізму речення можуть набувати часткових, видових форм.

Отже, речення являє собою синтаксичну одиницю, у якій чітко взаємодіють мовні і позамовні чинники, що безпосередньо відображається на лівобічно-предикатно-правобічній чи лівобічно-предикатній його організації.

Література:

1. Андерш Й.Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові у зіставленні з українською. – К.: Наукова думка, 1987. – 191 с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наукова думка, 1983. – 219 с.
4. Всеволодова М.В. Уровни организации предложения в рамках функционально-коммуникативной прикладной модели языка // Вестник Моск. ун-та. – 1997. – Сер. 9. – Вып. 1. – С. 53-56.
5. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.: Наукова думка, 1991. – 192 с.
6. Daneš F. Thee-Level Approach to Syntax // Travaux linguistiques de Prague. –1964. – Vol.1. – P. 215-240.
7. Загнітко А. Теоретична грамати́ка української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
8. Золотова Г.А. О субъекте предложения в современном русском языке // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1981. – № 1. – С. 33-42.
9. Золотова Г.А. Синтаксический словарь: Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса. – М.: Наука, 1988. – 440 с.
10. Масицька Т.Є. Граматична структура дієслівної валентності. – Луцьк: Ред.-вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 208 с.
11. Мухин А.М. Синтаксе́ма как функциональная синтаксическая единица // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1961. – № 3. – С. 53-55.
12. Мухин А.М. Структура предложений и их модели. – Л.: Наука, 1968. – 230 с.
13. Распопов И.П. Очерки по теории синтаксиса. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1973. – 220 с.
14. Станишева Д.С. Некоторые вопросы синтаксемного анализа // Вопросы языкознания. – 1968. – № 1. – С. 96-102.
15. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса: Пер. с франц. – М.: Прогресс, 1988. – 656 с.
16. Филлмор Ч. Дело о падеже // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1981. – Вып. 10. – С. 369-495.
17. Филлмор Ч. Дело о падеже открывается вновь // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1981. – Вып. 10. – С. 496-530.
18. Чесноков П.В. Логические и семантические формы мышления как значение грамматических форм // Вопросы языкознания. – 1984. – № 5. – С. 3-13.
19. Шведова Н.Ю. О соотношении грамматической и семантической структуры предложения // Славянское языкознание: VII Международный съезд славистов (Варшава, 21-27 августа 1973): Докл. сов. делегации. – М.: Наука, 1973. – С. 458-483.